

دولت جمهوری اسلامی ایران

DOE

با همکاری
UNDP/GEF

CBCZ

سازمان حفاظت محیط زیست
معاونت محیط طبیعی و تنوع زیستی

GEF

پروژه بین المللی حفاظت از تنوع زیستی در سیمای حفاظتی زاگرس مرکزی

آبزی پروری غیر مسئولانه در بستر رودخانه

نویسنده: رضا درخشنده قاضی محله

۱۳۹۲

پروژه بین المللی حفاظت از تنوع زیستی در سیمای حفاظتی زاگرس مرکزی

اشاره : حفظ محیط زیست از نظر قانونی و اخلاقی و اجتماعی یک ضرورت اجتناب ناپذیر است ، کم توجهی به این نکته در واقع کم توجهی به اصل زندگی بر روی زمین است .

از طرف دیگر توسعه آبی پروری در کشور ما یک ضرورت اقتصادی است زیرا ذخایر طبیعی آبیان ما چه در آب های داخلی و چه در آبهای سرزمینی در شمال و جنوب ، نه امروز و نه در آینده به هیچ وجه جوابگوی تقاضا نخواهند بود. همچنین در شرایط کنونی که موضوع اشتغال در جامعه ما بسیار پراهمیت است ، چون آبی پروری می تواند زاینده فرصت های شغلی مولد و ارزش افزوده باشد ، بنابراین توسعه آبی پروری هم غیرقابل اجتناب می شود .

اکنون مدت هاست که این پرسش مطرح است که آیا توسعه آبی پروری با حفاظت از محیط زیست در تضاد و تناقض است ؟ آیا اگر تداخلی بین این دو وجود دارد می توان یکی را بر دیگری ارجح دانست ؟ آیا توسعه آبی پروری در جهت توسعه پایدار انجام می شود ؟ یا برخلاف آن ؟ نگراننده که تجاری در زمینه آبی پروری دارد اعتقاد دارد که آبی پروری اگر با اصول و مبانی حفظ محیط زیست همراه شود نه تنها تضادی با محیط زیست ندارد بلکه می تواند کمک به حفظ محیط زیست و در جهت توسعه پایدار هم باشد.

سخن آغازین

طبق برآورد سازمان خواروبار و کشاورزی جهانی فائو (FAO) به طور میانگین، هر نفر در روز نیاز به ۷۰ گرم پروتئین دارد که بایستی حدود ۲۱ گرم آن از منابع حیوانی تامین شود. گوشت قرمز، گوشت سفید (شامل طیور و آبزیان)، و فرآورده های شیری تنها منابع تامین پروتئین حیوانی مورد نیاز انسان هستند.

غذای مورد نیاز انسان به طور طبیعی از ۳ منبع تامین می شود. این منابع عبارتند از: کشاورزی، دامپروری و صید. کشاورزی با توجه به محدود بودن زمین های مناسب و نبودن آب کافی به طور کلی محدود است و در نهایت توان افزایش آن همگام با افزایش جمعیت نیست. دامپروری هم به همین منوال است.

پس در آینده چگونه می توان شکم های گرسنه میلیاردها نفر جمعیت رو به ازدیاد زمین را سیر کرد؟ بدیهی است که بشر می تواند با پیشرفت تکنولوژی، میزان تولید در واحد سطح را افزایش دهد، ولی به هر حال این افزایش ها، جوابگوی نیازها نخواهند بود.

در چند دهه اخیر انسان به این نتیجه رسیده است که کشتاب ورزی می تواند تا حدی چاره ساز باشد، زیرا با این روش می توان تولیدی فراتر از محصولات فعلی کشاورزی، دامپروری و صید را تامین کرد. همان گونه که قبلا اشاره شد، در کشتاب ورزی می توان از توان ها و امکاناتی استفاده کرد که برای کشاورزی و دامپروری مناسب نیستند. کشور ما با داشتن بیش از ۲۷۰۰ کیلومتر مرز آبی و منابع زیاد و قابل استفاده آب های داخلی، که متاسفانه قسمت چشمگیری از آن بدون اینکه مورد بهره برداری قرار گیرد، از مرزها خارج می شود، می تواند جزء کشورهای مهم جهان در زمینه کشتاب ورزی باشد.

وضعیت موجود آبی پروری در استان چهارمحال و بختیاری

استان چهارمحال و بختیاری حوزه آبریز دو رودخانه بزرگ کشور (کارون و زاینده رود) است. با وجود ۱۴۳۹ دهنه چشمه، ۴۵۹ رشته قنات، ۳۱۴۹ حلقه چاه، ۲۲ رودخانه و ۲ تالاب مهم از دیگر منابع مهم و ارزشمند و غنی این خطه می باشد که با برنامه ریزی صحیح امکان تولید سالیانه بالغ بر ۱۰۰۰۰ تن ماهی سردآبی وجود دارد. در سال ۱۳۸۸، ۱۲۰۵۶ تن ماهی سردآبی در این استان تولید شده است.

اصلی ترین قابلیت توسعه در این استان توسعه فعالیت های کشاورزی با تاکید بر باغداری، دامپروری، زنبورداری و پرورش آبزیان متناسب با ظرفیت منابع آب در استان و برنامه های مدیریت منابع آب حوزه آبریز به واسطه برخورداری از نزولات و منابع آبی فراوان و وجود سرشاخه ها و رودخانه های مهم کارون و زاینده رود و چشمه های فراوان می باشد.

با نگاهی به سند توسعه استانی می توان دریافت که بخشی از درآمد استان بر فعالیت آبی پروری استوار است. از این در جدول شماره ۵ میزان تولید پیش بینی شده در برنامه چهارم توسعه و تولید انجام شده طی همین برنامه را می توان ملاحظه کرد. عمده تولید پیش بینی شده در این استان بر پرورش ماهیان سردآبی در مزارع منفرد و مجتمع های پرورشی استوار است. صید ماهیان گرم آبی در تالاب چغاخور و پشت سد زاینده رود رواج دارد. این استان فاقد مزارع گرم آبی است.

جدول ۵: سهم تولید آبی پروری استان چهارمحال و بختیاری در برنامه چهارم توسعه (ارقام به تن)

سال	سال پایه	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
میزان تولید پیش بینی شده	۴۶۳۲	۵۰۸۰	۵۳۸۰	۵۸۸۰	۶۵۸۰	۷۲۸۰
تولید ماهیان سردآبی	۱۴۳۸	۱۴۴۲	۱۸۶۶	۲۷۴۵	۱۰۸۶۸	۱۲۰۵۶
برداشت از منابع آبی	۲۵۰	۲۵۳	۱۹۷	۲۹۱	۲۳۵	۱۵۶

آثار احتمالی ناشی از آبی پروری

شکی نیست که هر فعالیتی در طبیعت می تواند تأثیراتی بر محیط زیست داشته باشد اما ما باید بدانیم که آبی پروری می تواند حامی و دوست محیط زیست هم باشد!! درک این پدیده چندان پیچیده نمی باشد. کمک به جلوگیری از انقراض نسل گونه های تجاری ، افزایش درآمد و اشتغال ، ایجاد تحول فرهنگی و اجتماعی و... از جمله مزایای مثبت پرورش ماهی می باشد . ولی چه کسی است که نداند در مقابل مزایایی که گفته شد خطراتی نیز وجود دارند که نمی توان آنها را نادیده گرفت. در مورد پیامدهای منفی زیست محیطی پرورش آبزیان معمولاً آدم های غیرمتخصص یا غیرمسئول بصورت اغراق آمیزی صحبت می کنند به طوریکه این خطر احساس می شود که با شمشیر حفظ محیط زیست باید جلوی توسعه پرورش آبزیان گرفته شود . این پیامدهای منفی را می توان به دو گروه تقسیم کرد:

۱- گروه اول پیامدهای منفی زیست محیطی ناشی از توسعه پرورش آبزیان را می توان به توسعه غیرمسئولانه پرورش ماهی نسبت داد. یعنی توسعه ای که فقط منافع افراد سودجو را در پی دارد و به هیچ وجه مورد تأیید انسان های طرفدار توسعه پایدار نمی باشد به طور مثال می توان به احداث مزارع پرورش ماهی در جنگل ها که معمولاً با قطع درختان جنگلی همراه است اشاره نمود. همچنین پرورش ماهیان علفخوار در مجاورت تالاب هایی که وجود نیزار در آنها حیات گروه هائی از جانداران را تضمین می کند که با فرار ماهیان علفخوار به این گونه محیط ها خطر بومی شدن آنها وجود دارد و در نتیجه نیزارها ممکن است نابود شده و زندگی در آنجا به خطر می افتد.

همچنین پرورش ماهیان گوشتخوار در کنار منابع آب های طبیعی هم می تواند خطر آفرین باشد. در هر صورت ظهور گونه های ناخواسته ماهی در منابع آب های طبیعی ممکن است مشکلاتی را برای اکوسیستم بوجود آورد . از این رو مسئولین ذیربط باید دقت لازم را به عمل آورند . بدیهی است این نوع خطرات را نمی توان به حساب خطرات زیست محیطی پرورش آبزیان در همه جا منظور نمود بلکه اینها مشکلات مسئولیت پذیری و مدیریتی اشخاص هستند.

۲- گروه دوم تضادهای بالقوه ذاتی توسعه آبی پروری با حفظ محیط زیست هستند که وظیفه ما انسان ها آن است که تا جایی که ممکن است از آن ها جلوگیری کنیم. شاید مهمترین مشکلی که در این رابطه خودنمایی می کند موضوع پساب مزارع پرورش ماهی و ورود آن به منابع پذیرنده و حضور ناخواسته برخی گونه های آبیان در آب های طبیعی باشد.

همان گونه که در بند شماره ۱ به آن اشاره شد ، گروه اول پیامدهای منفی زیست محیطی ناشی از توسعه پرورش آبیان را می توان به توسعه غیرمسئولانه پرورش ماهی نسبت داد. در سند راهبردی توسعه شیلات در بند ۱ اهداف اصلی آن ، به **بهره برداری مسئولانه و توسعه پایدار منابع آبی کشور اشاره** شده است . جدول شماره ۲ موید این مطلب است. از این رو رعایت قوانین و مقررات زیست محیطی تکلیفی است که توسط قانون گذار به دستگاه بهره بردار داده شده است.

جدول شماره ۲: اهداف، راهبردها، سیاست های راهبردی شیلات

اهداف	راهبردها	سیاست های راهبردی
۱. بهره برداری مسئولانه و توسعه پایدار منابع آبی کشور	۱.۱. تلاش در جهت حفظ اکوسیستم آبیان در کلیه فعالیتهای شیلاتی و بازسازی ذخایر	۱.۱.۱. تاکید بر رعایت ضوابط و مقررات زیست محیطی در فعالیت های شیلات ایران و تلاش به منظور بهنگام نمودن آن
		۲.۱.۱. هماهنگی و همکاری در حفظ محیط زیست و اکوسیستم آبیان در سطح ملی و منطقه ای

آبی پروری مسئولانه

GAP کوتاه شده ی عبارت Good Aquaculture Practice و به معنای عملیات آبی پروری صحیح است. این برنامه شامل اصول مختلفی است که عدم توجه به آن ها می تواند مخاطره هایی را برای محصولات پرورشی به همراه داشته باشد. معضلی که طی یکی دو سال اخیر در استان چهارمحال و بختیاری در منطقه سبزکوه به وضوح قابل مشاهده است، پرورش ماهی قزل آلا در حوضچه های منفرد و مجتمع در بستر رودخانه و در حریم قانونی و در مالکیت جمهوری اسلامی ایران به بهانه ایجاد اشتغال در منطقه می باشد.

شواهد اولیه به همراه اظهار نظر بسیاری از افراد بومی بیانگر این مسئله است که توسعه بدون محدودیت کارگاه های پرورش ماهی قزل آلا ی رنگین کمان باعث کاهش شدید کیفیت آب رودخانه ها شده است. به اضافه آنکه جمعیت ماهی قزل آلا ی رنگین کمان را در برخی از مناطق مورد بررسی افزایش داده است.

پروژه بین المللی حفاظت از تنوع زیستی در سیمای حفاظتی زاگرس مرکزی

شکل ۱: پرورش ماهی قزل آلی رنگین کمان بر روی رودخانه بهشت آباد ۱۳۹۰

شکل ۲: کشت برنج و پرورش ماهی در بستر رودخانه سبزکوه ۱۳۹۰

شکل ۳: نمایی از رودخانه دوپلان (تلاقی کوهرنگ و سبزکوه) و ایجاد حوضچه پرورش ماهی در بستر آن ۱۳۹۰

شکل ۴: پرورش ماهی قزل آلی رنگین کمان بر روی بستر رودخانه دوپلان (تلاقی کوه‌رنگ و سبزکوه) ۱۳۹۰

شکل ۵: پرورش ماهی قزل آلی رنگین کمان بر روی بستر رودخانه سبزکوه-۱۳۹۲

پروژه بین المللی حفاظت از تنوع زیستی در سیمای حفاظتی زاگرس مرکزی

در این راستا مروری بر قوانین و مقررات جاری کشور و در ارتباط با استفاده از بستر رودخانه برای آبی پروری و تکالیف تعیین شده در قانون برای دستگاه های ذیربط به شرح جدول شماره ۳ است .

جدول ۳: قوانین و مقررات مرتبط به استفاده از حریم بسترو تکالیف تعیین شده برای دستگاہی حاکمیتی

<p>توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب با تسریع در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن و مهار آب هایی که از کشور خارج می شود با اولویت استفاده از منابع آبهای مشترک.</p>	<p>بند ۲۶ امور اقتصادی-</p>	<p>سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه</p>
<p>۱- ایجاد نظام جامع مدیریت در کل چرخه آب بر اساس اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه های آبریز کشور. ۲- ارتقای بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی و سیاسی آب در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن. ۳- افزایش میزان استحصال آب و به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیرطبیعی آن در کشور از هر طریق ممکن. ۴- تدوین برنامه جامع به منظور رعایت تناسب در اجرای طرح‌های سد و آبخیزداری و آبخوان‌داری و شبکه‌های آبیاری و تجهیز و تسطیح اراضی و استفاده از آب‌های غیرمعارف و ارتقای دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره‌برداری. ۵- مهار آب‌هایی که از کشور خارج می‌شود و اولویت استفاده از منابع آب‌های مشترک.</p>	<p>سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران درمورد «منابع آب» که توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی تأیید و ابلاغ شده، به شرح زیر است:</p>	<p>سیاست‌های کلی نظام در بخش آب</p>
<p>جلوگیری از تخریب منابع آب و حفظ، احیا، توسعه و بهره‌برداری بهینه از آن در راستای تحقق توسعه پایدار.</p>	<p>سیاست‌های بخش آب اصول مشخصی را تعیین و اعلام می‌کنند تا براساس آنها، اقدام‌های حاکمیت و نظام در زمینه‌های مختلف قانونگذاری، قضایی و اجرایی که بر توسعه و تخصیص و توزیع منابع آب تأثیر می‌گذارند، در راستای تحقق چشم‌انداز قرار گیرند. این سیاست‌ها، خطوط راهنمای مشخص و</p>	<p>سیاست‌های وزارت نیرو در بخش آب و آبفا</p>

<p>معینی برای قوای مختلف، گروه‌های بهره‌بردار و ذی‌نفع مانند تعاونی‌ها و تشکل‌های بهره‌برداران، مؤسسه‌های اعتباری و بانک‌ها، صنعتگران بومی و محلی، رسانه‌های عمومی و ... تلقی می‌شوند. برای تدوین سیاست‌های آب باید به الزام‌های سیاستی زیر توجه داشت</p>	
<p>- مدیریت جامع و به هم‌پیوسته آب و پیوند برنامه‌های بخش آب در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی ملی، اقتصادی و اجتماعی به منظور بسترسازی توسعه پایدار و آمایش سرزمین و تعادل پایدار بین عرضه و تقاضای آب.</p> <p>- ایجاد تعادل منطقی بین ارزش‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی آب با استفاده از نظام تخصیص آب.</p> <p>هماهنگی پایدار با طبیعت و ذی‌نفعان و ذی‌مدخلان در سطح حوضه‌های آبریز.</p> <p>- تقدم پیشگیری از آلودگی آب بر رفع آلودگی‌ها</p>	<p>جهت‌گیری‌های بخش آب و آبفا در برنامه پنجم</p>
<p>ماده ۱ - براساس اصل ۴۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ، آب‌های دریاها و آب‌های جاری در رودها و انهار طبیعی و دره‌ها و هر مسیر طبیعی دیگر اعم از سطحی و زیرزمینی ، وسیلاب‌ها و فاضلاب‌ها و زه‌آب‌ها و دریاچه‌ها و مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی و چشمه‌سارها و آب‌های معدنی و منابع آب‌های زیرزمینی از مشترکات بوده و در اختیار حکومت اسلامی است و طبق مصالح عامه از آنها بهره‌برداری می‌شود. مسئولیت حفظ و اجازه و نظارت بر بهره‌برداری از آنها به دولت محول می‌شود.</p>	<p>قانون توزیع عادلانه آب (مواد مربوط به تعیین حریم و بستر)</p>

<p>ماده ۲- بستر انهار طبیعی و کانال های عمومی و رودخانه ها اعم از اینکه آب دائم یا فصلی داشته باشند و مسیل ها و بستر مرداب ها و برکه های طبیعی در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است و همچنین است اراضی ساحلی و اراضی مستحده که در اثر پایین رفتن سطح آب دریاها و دریاچه ها و یا خشک شدن مرداب ها و باتلاق ها پدید آمده باشد در صورت عدم احیاء قبل از تصویب قانون نحوه احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی.</p> <p>تبصره ۱- تعیین پهنای بستر و حریم آن در مورد هر رودخانه و نهر طبیعی و مسیل و مرداب و برکه طبیعی در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژی رودخانه ها و انهار و داغاب در بستر طبیعی آنها بدون رعایت اثر ساختمان تاسیسات آبی با وزارت نیرو است .</p> <p>تبصره ۲ - حریم مخازن و تاسیسات آبی و همچنین کانال های عمومی آبرسانی و آبیاری و زهکشی اعم از سطحی و زیرزمینی بوسیله وزارت نیرو تعیین و پس از تصویب هیئت وزیران قطعیت پیدا خواهد کرد.</p> <p>تبصره ۳ - ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه ها و انهار طبیعی و کانال های عمومی و مسیل ها و مرداب و برکه های طبیعی و همچنین در حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه ها اعم از طبیعی و یا مخزنی ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو.</p> <p>تبصره ۴ - وزارت نیرو در صورتی که اعیانی های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه ها و کانال های عمومی و مسیل ها و مرداب و برکه های طبیعی را برای امور مربوط به آب یا برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در</p>	
---	--

<p>تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استتکاف وزارت نیرو با اجازه و نظارت دادستان یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع خواهد کرد. خسارات به ترتیب مقرر در مواد ۴۳ و ۴۴ این قانون تعیین و پرداخت می شود.</p>		
<p>ماده ۴۶- آلوده ساختن آب ممنوع است، مسئولیت پیشگیری و ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب به سازمان حفاظت محیطزیست محول می شود. سازمان مذکور موظف است پس از کسب نظر سایر مقامات ذیربط کلیه تعاریف، ضوابط مقررات و آیین نامه های مربوط به جلوگیری از آلودگی آب را تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند و پس از تصویب لازم الاجراء خواهد بود. ماده ۴۸- صدور اجازه بهره برداری یا واگذاری بهره برداری از شن و ماسه و خاک رس بستر و حریم رودخانه ها، انهار و مسیل ها و حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه ها منوط به کسب موافقت قبلی وزارت نیرو است. تبصره- وزارت نیرو در موقع موافقت با موضوع این ماده مشخصات فنی مورد نظر خود را جهت درج در پروانه بهره برداری به دستگاه صادرکننده پروانه اعلام خواهد کرد و حق نظارت بر رعایت این مشخصات را خواهد داشت.</p>	<p>فصل پنجم- جبران خسارات - تخلفات و جرائم و مقررات مختلفه</p>	
<p>- دوره برگشت طغیان رودخانه ها در محدوده شهرها طبق مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری تعیین و جهت برآورد سیلاب با تناوب مورد نظر به وزارت نیرو و شرکت های آب منطقه ای و آب برق خوزستان</p>	<p>ح - بستر : آن قسمت از رودخانه، نهر یا مسیل است که در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژیک و داغاب و حداکثر طغیان با دوره های برگشت مختلف</p>	<p>هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۱ بنابه پیشنهاد شماره ۴۸۵۵۶/۳۱/۱۰۰ مورخ</p>

<p>اعلام می گردد.</p> <p>- تعیین بستر در خارج از محدوده شهرها براساس حداکثر طغیان با دوره برگشت ۲۵ ساله بوسیله وزارت نیرو و شرکت های آب منطقه ای و آب برق خوزستان تعیین می شود و در مناطقی که ضرورت ایجاب نماید سیلاب با دوره برگشت کمتر یا بیشتر از ۲۵ ساله محاسبه قرار گیرد شرکت های فوق الذکر حسب مورد با ارائه نقشه های مربوط و توجیحات فنی از حوزه ستادی وزارت نیرو مجوز لازم را اخذ خواهند نمود.</p> <p>- تغییرات طبیعی بستر رودخانه ها، مسیبل ها یا انهار طبیعی در بستر سابق تاثیری نداشته و بستر سابق کماکان در اختیار حکومت اسلامی است لیکن حریم برای آن منظور نخواهد شد.</p>	<p>وسیله وزارت نیرو و یا شرکت های آب منطقه ای و آب و برق خوزستان تعیین می شود.</p>	<p>۱۳۷۹/۸/۳ وزارت نیرو و به استناد ماده (۵۱) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱- آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها، انهار، مسیله ها، مردابها، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی، آبیاری و زهکشی</p>
	<p>ماده ۷- کشت موقت در آن قسمت از بستر رودخانه، نهر، مسیل که برای بهره برداری از آب مزاحمتی ایجاد ننماید با موافقت کتبی و قبلی شرکت آب منطقه ای ذیربط بصورت اجاره و رعایت اولویت برای مجاورین بلامانع است ولی مستاجر به هیچ وجه حق ایجاد اعیانی و غرس نهال و درخت (به جز زراعت سطحی) را ندارد در صورت تخلف اراضی مسترد و از فعالیت وی جلوگیری خواهد شد . شرکت آب منطقه ای ذیربط باید در اجازه نامه قید کند که در صورت بروز هرگونه خسارت ناشی از سیل و نظایر آن هیچ گونه مسئولیتی نخواهد داشت</p>	
	<p>ماده ۱- حفاظت و بهبود و بهسازی محیط زیست و</p>	<p>قوانین مرتبط با مقوله آب در</p>

	<p>پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی و هر اقدام مخربی که موجب برهم خوردن تعادل و تناسب محیط زیست می‌شود، همچنین کلیه امور مربوط به جانوران وحشی و آبزیان آبهای داخلی از وظائف سازمان حفاظت محیط‌زیست است.</p>	<p>قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوبه ۱۳۵۳ / ۳ / ۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱ / ۸ / ۲۴)</p>
<p>الف- انجام دادن تحقیقات و بررسی های علمی و اقتصادی در زمینه حفاظت و بهبود و بهسازی محیط‌زیست و جلوگیری از آلودگی و برهم خوردن تعادل محیط‌زیست از جمله موارد ذیل:</p> <p>۱- طرق حفظ تعادل اکولوژیک طبیعت (حفظ مناسبات محیط‌زیست)</p> <p>۲- تغییراتی که تأسیسات و مستحذات مختلف در وضع فیزیکی و شیمیایی و بیولوژیک خاک، آب و هوا ایجاد می‌نمایند و این تغییرات سبب دگرگونی وضع طبیعی می‌گردند. مانند تغییر و تخریب مسیر رودخانه ها، تخریب جنگل ها و مراتع دگرگونی اکولوژی دریاها، بهم خوردن زهکشی طبیعی آبها و دگرگونی و انهدام تالاب ها.</p> <p>۵- حفظ محیط‌زیست از نظر ظواهر طبیعت و طرق زیباسازی آن.</p> <p>ز- همکاری با سازمانهای مشابه خارجی و بین‌المللی به منظور حفظ محیط‌زیست در حدود تعهدات متقابل.</p>	<p>ماده ۶- سازمان علاوه بر وظائف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای سازمان شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده دارای وظائف و اختیارات زیر است:</p>	
	<p>ماده ۷- هر گاه اجرای هر یک از طرح های عمرانی و یا بهره‌برداری از آنها به تشخیص سازمان با قانون و مقررات مربوط به حفاظت محیط‌زیست مغایرت داشته باشد سازمان، مورد را به وزارتخانه یا مؤسسه مربوط اعلام خواهد نمود تا با همکاری</p>	

	<p>سازمان های ذیربط به منظور رفع مشکل در طرح مزبور تجدید نظر به عمل آید. در صورت وجود اختلاف نظر طبق تصمیم رئیس جمهور عمل خواهد شد.</p>	
<p>منظور از آلوده ساختن محیطزیست عبارتست از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب یا هوا یا خاک یا زمین به میزانی که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا بیولوژیک آن را به طوریکه زیان آور به حال انسان یا سایر موجودات زنده و یا گیاهان و یا آثار و ابنیه باشد تغییر دهد. تبصره- استعمال سموم به منظور مبارزه با آفات نباتی و جانوران و حشرات موزی با رعایت قوانین و مقررات وزارت کشاورزی و منابع طبیعی مشمول این ماده نخواهد بود ولی در صورتیکه استفاده از سموم برای مقاصد بالا مغایر با بهسازی محیطزیست باشد سازمان ضرورت تجدید نظر در مقررات مربوط و جایگزینی مواد و طرق دیگری را برای دفع آفات توصیه خواهد نمود.</p>	<p>ماده ۹- اقدام به هر عملی که موجبات آلودگی محیطزیست را فراهم نماید ممنوع است.</p>	
	<p>ماده ۱۱- سازمان با توجه به مقررات و ضوابط مندرج در آیین نامه های مذکور در ماده ۱۰ کارخانجات و کارگاه هائی که موجبات آلودگی محیط زیست را فراهم می نمایند مشخص و مراتب را کتباً با ذکر دلایل بر حسب مورد به صاحبان یا مسئولان آنها اخطار می نماید که ظرف مدت معینی نسبت به رفع موجبات آلودگی مبادرت یا از کار و</p>	

	<p>فعالیت خوداری کنند. در صورتیکه در مهلت مقرر اقدام ننماید به دستور سازمان از کار و فعالیت آنها ممانعت به عمل خواهد آمد.</p> <p>در صورتیکه اشخاص ذینفع نسبت به اخطار یا دستور سازمان معترض باشند می توانند به دادگاه عمومی محل شکایت نمایند دادگاه فوراً و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی می کند و در صورتی که اعتراض را وارد تشخیص دهد رأی به ابطال اخطار یا رفع ممانعت خواهد داد. رأی دادگاه قطعی است.</p> <p>تبصره- رئیس سازمان می تواند در مورد منابع و عواملی که خطرات فوری در برداشته باشد بدون اخطار قبلی دستور ممانعت از ادامه کار و فعالیت آنها را بدهد.</p>	
	<p>ماده ۱- منابع آبی آبهای تحت حاکمیت و صلاحیت جمهوری اسلامی ایران ثروت ملی کشور بوده، حفظ و حراست از آن وظایف دولت جمهوری اسلامی ایران می باشد. مدیریت حفاظت و بهره برداری این منابع در جهت تأمین منافع ملی کشور بر اساس این قانون و مقررات اجرائی آن اعمال می گردد.</p>	<p>قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۴/۶/۱۴)</p>
	<p>ماده ۲- قلمرو اجرائی این قانون و مقررات اجرایی آن، بجز مواردی که در این قانون تصریح شده است کلیه آبهای تحت حاکمیت و صلاحیت جمهوری</p>	

	اسلامی ایران اعم از آبهای داخلی مرزی و دریایی می باشد.	
	ماده ۳- شرکت سهامی شیلات ایران به منظور افزایش کمی و کیفی تولید محصولات آبی حمایت از اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در بخش شیلات و آبیان و مدیریت و توسعه و بهره برداری منابع موجود اقدامات زیر را انجام می دهد: تبصره- وظایف و اختیارات شرکت سهامی شیلات ایران در این قانون نافی وظایف و اختیارات سازمان حفاظت محیط زیست نخواهد بود.	
	۵- هدایت و نظارت بر کلیه فعالیتهای صیادی، تکثیر و پرورش آبیان، عمل آوری، صادرات و واردات آبیان توسط اشخاص حقیقی و حقوقی.	
	ماده ۶- هیچ شخص حقیقی یا حقوقی نمی تواند بدون کسب پروانه معتبر مبادرت به بهره برداری آبیان در آبهای موضوع ماده ۲ این قانون نماید شرایط صدور، تعلیق، ابطال، مدت اعتبار و نحوه تمدید و انتقال کلی یا جزئی و میزان تعرفه پروانه صید بر اساس آیین نامه اجرایی این قانون تعیین می گردد.	
	ماده ۱۷- انجام هر گونه فعالیت تکثیر و پرورش	

	<p>آبزیان با کسب مجوز از شرکت سهامی شیلات ایران توسط اشخاص حقیقی و حقوقی که دارای شرایط مندرج در این قانون و مقررات اجرایی آن هستند، مجاز می‌باشد.</p> <p>ماده ۱۸- چنانچه ایجاد مزارع و تأسیسات تکثیر و پرورش آبزیان باعث خسارت به منابع آبی شود، صدور مجوز تکثیر و پرورش ممنوع خواهد بود. در صورتی که تأسیسات تکثیر و پرورش در معرض آلودگی یا بیماریهای مسری باشند، شیلات موظف است دستور اتخاذ تدابیر حفاظتی لازم را صادر نماید.</p>	
	<p>ماده ۱۹- اقدامات موضوع ماده (۳) شرکت سهامی شیلات ایران در آبهای داخلی (پشت سدها یا رودخانه‌ها) باید با هماهنگی قبلی وزارت نیرو منطبق با برنامه‌های استفاده از آب صورت گیرد. آبی‌دار کردن آبهای مورد استفاده برای شرب یا آبهایی که برای مصارف کشاورزی باید طبق برنامه تأمین آب در زمان معین رها شده و به مصرف برسد صرفاً پس از هماهنگی و کسب مجوز از وزارت نیرو میسر می‌باشد.</p>	
<p>مرتبکین جرایم ذیل: ۳- عرضه و انتقال آبزیان به منظور تکثیر و پرورش آنها بدون داشتن گواهی بهداشتی</p>	<p>ماده ۲۲-</p>	

<p>۵- تغییر مسیر، ایجاد موانع فیزیکی و احداث هر گونه تأسیسات غیرمجاز در رودخانه‌هایی که به عنوان مسیر مهاجرت یا تکثیر طبیعی آبزیان تعیین شده‌اند.</p> <p>۷- عدم ارسال اطلاعات مربوط به ماده ۱۶ این قانون و یا ارائه اطلاعات غیر واقعی مربوط به صید و فعالیت‌های تکثیر و پرورش انجام شده و به ترتیب مقرر در این قانون و مقررات اجرایی آن.</p>	<p>ماده ۶۸۸- هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود از قبیل آلوده کردن آب آشامیدنی یا توزیع آب آشامیدنی آلوده، دفع غیر بهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زائد، ریختن مواد مسموم‌کننده در رودخانه‌ها، زباله در خیابان‌ها و کشتار غیر مجاز دام، استفاده غیرمجاز فاضلاب خام یا پساب تصفیه خانه‌های فاضلاب برای مصارف کشاورزی ممنوع می‌باشد و مرتکبین چنانچه طبق قوانین خاص مشمول مجازات شدیدتری نباشند به حبس تا یک سال محکوم خواهند شد.</p> <p>تبصره ۱- تشخیص اینکه اقدام مزبور تهدید علیه بهداشت عمومی و آلودگی محیط‌زیست شناخته می‌شود و نیز غیرمجاز بودن کشتار دام و دفع فضولات دامی و همچنین اعلام جرم مذکور حسب مورد بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان دامپزشکی خواهد بود.</p>	<p>قانون مجازات اسلامی- تعزیرات مواد ۶۷۵ ، ۶۷۹ ، ۶۸۰ ، ۶۸۶ ، ۶۸۸ ، ۶۸۹ ، ۶۹۰ ، ۶۹۱ ، ۶۹۶ (مصوب ۲/۳/۱۳۷۵ با اصلاحات ۸/۵/۱۳۷۶)</p>
--	---	---

<p>تبصره ۲- منظور از آلودگی محیط زیست عبارتست از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب یا هوا یا خاک یا زمین به میزانی که کیفیت فیزیکی، شیمیایی یا بیولوژیک آن را بطوری که به حال انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان یا آثار یا ابنیه مضر باشد تغییر دهد.</p>	
<p>ماده ۶۹۰- هر کس به وسیله صحنه سازی از قبیل پی کنی، دیوارکشی، تغییر حدفاصل، امحای مرز، کربندی، نهرکشی، حفرچاه، غرس اشجار و زراعت و امثال آن به تهیه آثار تصرف در اراضی مزروعی اعم از کشت شده یا در آیش زراعی، جنگل ها و مراتع ملی شده، کوهستان ها، باغ ها، قلمستان ها، منابع آب، چشمه سارها، انهار طبیعی و پارک های ملی، تأسیسات کشاورزی و دامداری و دامپروری و کشت و صنعت و اراضی موات و بایر و سایر اراضی و املاک متعلق به دولت یا شرکت های وابسته به دولت یا شهرداریها یا اوقاف و همچنین اراضی و املاک موقوفات و محبوسات واثلاث باقیه که برای مصارف عام المنفعه اختصاص یافته یا اشخاص حقیقی یا حقوقی به منظور تصرف یا ذیحق معرفی کردن خود یا دیگری، مبادرت نماید یا بدون اجازه سازمان حفاظت محیط زیست یا مراجع ذیصلاح دیگر مبادرت به عملیاتی نماید که موجب تخریب</p>	

<p>محیط‌زیست و منابع طبیعی گردد یا اقدام به هر گونه تجاوز و تصرف عدوانی یا ایجاد مزاحمت یا ممانعت از حق در موارد مذکور نماید به مجازات یک ماه تا یک سال حبس محکوم می‌شود.</p> <p>دادگاه موظف است حسب مورد رفع تصرف عدوانی یا رفع مزاحمت یا ممانعت از حق یا اعاده وضع به حال سابق نماید.</p> <p>تبصره ۱- رسیدگی به جرائم فوق‌الذکر خارج از نوبت به عمل می‌آید و مقام قضایی با تنظیم صورت مجلس دستور متوقف ماندن عملیات متجاوز را تا صدور حکم قطعی خواهد داد.</p> <p>تبصره ۲- در صورتیکه تعداد متهمان سه نفر یا بیشتر باشد و قرائن قوی بر ارتکاب جرم موجود باشد قرار بازداشت صادر خواهد شد، مدعی می‌تواند تقاضای خلع ید و قلع بنا و اشجار و رفع آثار تجاوز را بنماید.</p>	
---	--

به نظر می‌رسد که با توجه به این که تکالیف قانونی بر عهده دستگاه‌های متولی به عنوان دستگاه‌های حاکمیتی و اجرایی دولت جمهوری اسلامی ایران اهمال صورت گرفته و دستگاه‌های زیر به وظایف قانونی خود عمل ننموده‌اند :

- ۱- مالکیت عمومی رودخانه‌ها و استفاده از حرایم و بستر (وزارت نیرو-شرکت آب منطقه‌ای استان)،
- ۲- عدم تخریب محیط زیست و برهم خوردن تعادل و تناسب محیط زیست (سازمان حفاظت محیط زیست - اداره کل محیط زیست استان)،
- ۳- عدم صدور مجوزهای قانونی شامل پروانه تاسیس و بهره‌برداری (وزارت جهاد کشاورزی- مدیریت شیلات و آبزیان استان)،
- ۴- تهدید علیه بهداشت عمومی (سازمان حفاظت محیط زیست- اداره کل محیط زیست استان و وزارت جهاد کشاورزی- سازمان دامپزشکی سازمان دامپزشکی استان)